

Mountainbikers en wandelaars

Passen ze nog samen in het bos?

Interview met parcoursbouwer Patrick Jansen

WIE IS PATRICK JANSEN?

Patrick is expert op het gebied van bosbouw én mtb. Hij heeft bosbouw gestudeerd en is al 30 jaar werkzaam in de bossector. Hij heeft onder andere gewerkt als directeur bij Stichting Probos, een kennis- en innovatiecentrum voor duurzaam bosbeheer en duurzame bosketens. Als mountainbiker heeft hij een groot palmares, met maar liefst tien podiumplekken van het Nederlandse kampioenschap bij de sportklasse en bij de masters. Bovendien werd hij in 2013 Wereldkampioen Mountainbike en in 2023 Europees en Wereldkampioen bij de cross duathlon 55+.

Met recht een autoriteit in beide werelden, en bij uitstek de persoon om natuurliefhebbers en bikers dicht bij elkaar te brengen.

Crossen door de bossen is een veelgebruikte titel om Strava-ritjes op mtb en gravelbike te posten. En die ritjes veranderden de laatste jaren: van lange rechte stukken naar veel meer technisch en singletrack. Dat is onmiskenbaar de handtekening van Patrick Jansen, die de afgelopen 20 jaar als parcoursbouwer voortrekker is geweest in de aanleg van routes, waarbij mountainbikers en wandelaars zo veel mogelijk gescheiden worden. Zijn trails zijn met veel singletrack, bochten en niveauverschil erg aantrekkelijk voor mountainbikers.

TEKST BRAM ESSELINK FOTO'S JORIS KNAPEN

Iedereen blij, zou je zeggen. Maar toch is er geregeld heibel tussen bikers, wandelaars, natuurorganisaties en hun belangenverenigingen. Patrick kan zich als pleitbezorger van duurzaam bosbeheer en begenadigd mountainbiker in beide standpunten inleven. We vroegen hem naar zijn mening.

Als mountainbiker zijn wij erg positief over jouw routes, maar we leven in een dichtbevolkt landje. Jij spreekt de taal van de mountainbikers én van natuurorganisaties. Wat denk jij? Is er wel ruimte voor fietsers en wandelaars in de Nederlandse natuur?

Patrick: "Jazeker! Er is meer dan voldoende ruimte in onze bossen voor natuur, wandelaars en fietsers. Sinds we tracks aanleggen met aantrekkelijke routes voor mountainbikers en gravelaars, zie je ook dat ze zich steeds minder op wandelpaden begeven. Data op Strava tonen heel duidelijk aan dat de stromen van fietsers voor en na de aanleg van een route behoorlijk verschillen. Waar mountainbikers eerder gewend waren kriskras

door het bos te crossen, blijven zij na aanleg van een mtb-route veel beter op de route zelf. Ze zijn dus goed te reguleren zolang de routes aantrekkelijk zijn. We zien nu ook dat de aantallen mountainbikers weer op het peil zijn van pre-corona."

Goed nieuws dus voor de relatie fietsers-wandelaars. Maar dan de natuur zelf. Er gaan steeds meer stemmen op om van kwetsbare natuur zoals bijvoorbeeld de Waddenzee een rechtspersoon te maken. De belangen van een gebied kunnen op die manier beter worden vertegenwoordigd. Als het bos een rechtspersoon was en we zouden het aan het bos zelf vragen, wat zou het dan zeggen?

"Het bos bestaat uit bomen, planten en dieren. Laten we daar eens naar kijken. De bomen hebben geen hinder van mountainbikers. Wij doen regelmatig veiligheidsinspecties naar de staat van bomen, wortels en takken, maar zien eigenlijk nooit problemen. En sterfte onder bomen is een natuurlijk fenomeen, dus het is zelfs geen probleem als er een zou sneuvelen. Een bos kan star- »

ten met wel 100.000 bomen en een volwassen bos heeft er zo'n 100, dus er sterven veel bomen af gedurende een boomleven (of ze worden omgezaagd voor het hout of biodiversiteitsdoelen).

De planten hebben in het bos zoveel ruimte dat ze geen hinder hebben van het beperkt aantal vierkante meters die de paden innemen. En natuurlijk letten we bij de aanleg op bijzondere plantensoorten.

Bij dieren ligt het een stuk genuanceerder. Eigenlijk weten we helemaal niet zo goed wat het precieze effect is van recreatie. We zien wel dat dieren bijvoorbeeld vluchten, maar dat betekent niet automatisch dat de soort dan door recreatie wordt bedreigd. In heideterreinen en stuifzandgebieden weten we wel dat recreatie een negatief effect kan hebben op de populatie van bijvoorbeeld de veldleeuwerik, maar dat is ook precies de reden waarom ik die gebieden al lange tijd mijd in het routeontwerp. Het voordeel van een route is dat we de route in gebieden bouwen met minder verstoringgevoelige soorten, waardoor het merendeel van de mountainbikers automatisch uit die gebieden blijven door het sterke

regulerende karakter van interessante MTB-routes. Ook neemt de voorspelbaarheid van mountainbikers enorm toe, waardoor dieren kunnen wennen aan hun aanwezigheid.

Ten slotte zijn er nog kwetsbare soorten als de zandhagedis. Vanzelfsprekend worden de habitats van deze soorten (veelal heide en stuifzand) bij de aanleg van een route goed in kaart gebracht en plannen we routes eromheen. Wat je wel ziet: als de beheerder veel bomen kapt voor verkoop of onderhoud, verandert daarmee de begroeiing. Het kan dan zijn dat er een nieuwe habitat ontstaat die aantrekkelijk is voor bijvoorbeeld de zandhagedis. Een belangenorganisatie kan dan de conclusie trekken dat de zandhagedis hinder heeft van de atbroute, maar deze hinder is altijd tijdelijk. Bij natuurlijke aangroei van het bos, wordt de omgeving voor de zandhagedis al snel weer minder aantrekkelijk en zoekt hij zijn heil elders.

Al met al denk ik dat het bos dus geen bezwaar zou hebben, zolang wij op de deskundig gebouwde en interessante mountainbikeroutes blijven.”

Mountainbikers laten zich steeds beter reguleren, maar hoe zit dat met gravelaars? Zijn zij het nieuwe gevaar voor de sfeer in het bos?

“Dat valt reuze mee. Het was bij mtb-ers in het verleden lastig om ze te overtuigen zich aan de gedragscode te houden, maar bij gravelaars gaat dat eigenlijk veel beter. Gravelaars hebben vaak een verleden als mtb-er en zijn dus al wat ‘opgevoed’. Bovendien leent agrarisch gebied zich in feite goed voor gravelen. Dat is mooi, want die gebieden staan niet bekend om hun kwetsbare natuur. Je ziet ook dat we gravelroutes goed kunnen gebruiken om mtb-routes te koppelen, waardoor deze routes bij elkaar steeds meer een dekkend landelijk netwerk vormen. Er komen trouwens ook steeds meer atb-routes die ook geschikt zijn voor de gravelbike.

Ik ben dus blij met de opkomst van gravelaars. Zolang ze zich natuurlijk wel aan de gedragscode houden.”

Als je in gesprek bent met terreineigenaren, belangenorganisaties en fietsclubs, hoe vind je bij hen dan de common ground?

“Dialogo is de sleutel. Als ik in gesprek ben met mensen die kritisch zijn op mountainbikers in het bos, maak ik onderscheid tussen twee typen mensen. Mensen die echt hartgrondig tegen mountainbikers zijn, laat ik links liggen. Zij staan niet open voor een compromis, wat je ook probeert. Als ze echt volhouden, leidt dat soms tot een rechtszaak. Maar verreweg de grootste groep staat wel open voor een gesprek. Hun vraag ik altijd waar hun zorg zit en ik neem hun ideeën mee in de aanleg van een route. Wat dan erg helpt, is dat ik een natuurtoets kan overleggen waarin uitgebreid beschreven staat wat de impact is op de omgeving. Als mensen zich serieus genomen voelen, dan blijkt eigenlijk altijd dat we er samen goed uitkomen.

Mountainbiken leidt niet tot ecologische schade als de sport verstandig wordt gereguleerd. Waar wel ruimte voor verbetering is, is de relatie tussen wandelaars en mountainbikers. Sociale conflicten dus. Juist daarom is het zo belangrijk dat wij fietsers ons houden aan de gedragscodes: blijf op de paden, geef elkaar de ruimte en blijf vriendelijk. Simpel toch?”

Een vraag die bij veel mountainbikers leeft: waarom niet allang één vignet voor alle mtb routes?

“Inderdaad, dat is een veel gekoesterde wens. In 2023 heb ik zelf een enquête uitgestuurd naar 3.500 fietsers: 85 procent van hen is voorstander van een landelijk vignet. Daar hadden de respondenten gemiddeld een bedrag van 35 euro per jaar voor over. Ik heb wat rekenwerk gedaan. Er zitten jaarlijks 600-700.000 mensen op een mountainbike. Als een deel van hen een vignet koopt, kunnen we een landelijk fonds vullen van waaruit we veel kunnen bekostigen. Denk aan het basisonderhoud van de routes, zodat vrijwilligers de leuke dingen kunnen blijven doen, maar ook aan een bijdrage voor natuurbehoud, een fonds voor juridische bijstand, belangenbehartiging en kosten voor onderzoek.

Eén landelijk vignet lijkt dus haalbaar. Wat nog ontbreekt, is een organisatie die er écht werk van maakt.”

De laatste vraag. Veel mountainbikers genieten van jouw routes, maar zijn geen lid van een fietsclub. Wat kunnen zij doen om bij te dragen aan onderhoud?

“Trails hebben onderhoud nodig, dus je hulp is van harte welkom. Voor de meeste trails is er wel een trailcrew van vrijwilligers. Je kunt je aanmelden om één keer of vaker mee te helpen. Check het internet voor de trailcrew van jouw favoriete route.” 📍

DE NIEUWE KLEURCODES VOOR MOUNTAINBIKEROUTES

Naast de bekende routebordjes op mountainbikeroutes, zijn er op steeds meer routes ook kleine onderbordjes te vinden met de moeilijkheidsgraad van de route. Het gaat hier niet om de lengte of de conditie die je moet hebben voor de route, maar alleen over het technische niveau dat je nodig hebt om de route veilig te fietsen. Net als op de skipiste dus. Groen is makkelijk, blauw gemiddeld, rood moeilijk en zwart zeer moeilijk. Groen is het meest geschikt voor gravelbikers. Patrick heeft als expert het initiatief genomen voor deze classificatie en het systeem uitgewerkt in samenwerking met een expertgroep en de NTFU. Die laatste runt het systeem.